

३. धम्मदायादसुत्त

असे मी ऐकले आहे. -

एके समयी भगवान (बुद्ध) श्रावस्तीत जेतवनातील अनाथपिण्डकाच्या आरामात विहार करीत होते. तेथे भगवन्तांनी भिक्खूंना सम्बोधित केले, 'भिक्खूँनो!'

'भदन्त!' असे म्हणून त्या भिक्खूंनी भगवन्तांना उत्तर दिले. भगवान म्हणाले, 'भिक्खूँनो! तुम्ही माझे धर्मदायाद (धर्माचे वारस-धर्माचे उत्तराधिकारी) बना, आमिषदायाद (=धनदौलतीचे वारस) होऊ नका. तुम्हावर माझी अनुकम्पा आहे. माझे शिष्य धर्मदायाद व्हावेत, आमिषदायाद होऊ नयेत. असे का? कारण की, जर भिक्खूँनो, तुम्ही माझे आमिषदायाद झालात आणि धर्मदायाद झाला नाहीत, तर तुमच्याविषयी लोक म्हणतील की शास्त्याचे (बुद्धाचे) शिष्य आमिषदायाद होऊन वावरतात, धर्मदायाद होऊन नाही. माझ्याविषयीसुद्धा लोक त्याच कारणाने म्हणतील की, शास्त्याचे शिष्य आमिषदायाद होऊन वावरतात, धर्मदायाद होऊन नाही. जर भिक्खूँनो! तुम्ही माझे धर्मदायाद झालात आणि आमिषदायाद झाला नाहीत तर तुमच्याविषयी लोक म्हणतील की, शास्त्याचे शिष्य धर्मदायाद होऊन विहरत आहेत, आमिषदायाद होऊन नाही आणि म्हणून भिक्खूँनो तुम्ही माझे धर्मदायाद बना, आमिषदायाद बनू नका. तुमच्यावर माझी अनुकम्पा आहे...*

'भिक्खूँनो! (समजा की) मी ह्या वेळी स्वादिष्ट, परिपूर्ण, यथेच्छ, भोजन करून तृप्त झालो आहे, आणि माझ्याजवळ अधिक भिक्षान्न वाचले आहे. तेव्हा अशावेळी भुकेलेले दोन भिक्खू आले. त्यांना मी असे म्हणालो की, 'भिक्खूँनो! मी ह्यावेळी स्वादिष्ट, परिपूर्ण, यथेच्छ भोजन करून तृप्त झालो आहे आणि माझ्याजवळ अधिक भिक्षान्न उरले आहे. जर तुमची इच्छा असेल तर ते खा. तुम्ही खाल्ले नाही तर मी ते तृणरहित जागेत टाकून देईन किंवा प्राणीरहित पाण्यात सोडून देईन.' तेव्हा एका भिक्खूच्या मनात असा विचार आला की 'भगवान...* भोजन करून तृप्त झाले आहेत. आणि हे भिक्षान्न अधिक वाचले आहे. जर आम्ही खाल्ले नाही तर भगवान त्याला तृणरहित जागेत टाकून देतील किंवा प्राणीरहित पाण्यात सोडून देतील. परंतु, भगवान हे म्हणाले आहेत की, 'भिक्खूँनो, तुम्ही माझे धर्मदायाद बना, आमिषदायाद बनू नका.' आणि हे भिक्षान्न तर एक आमिषच आहे. तेव्हा, ह्या भिक्षान्नाला न खाताच भुकेल्या पोटी मी रात्र का घालवू नये?' (असा विचार करून) तो त्या भिक्षान्नाला न खाताच भुकेल्या पोटी त्या दिवसाला आणि रात्रीला घालवील. दुसऱ्या भिक्खूच्या मनात असा विचार आला की...* यथेच्छ भोजन करून

भगवान तृप्त झाले आहेत. आणि हे भिक्षात्र वाचले आहे. जर मी ते खाल्ले नाही तर भगवान त्याला तृणरहित जागेत टाकून देतील किंवा प्राणीरहित पाण्यात सोडून देतील. तेव्हा ह्या भिक्षात्राला खाऊन भूक भागवून मी ह्या दिवसाला आणि रात्रीला का घालवू नये? तेव्हा तो त्या भिक्षात्राला खाऊन, भुकेच्या पिडेला दूर करून त्या दिवस व रात्रीला घालवील. तर, त्या (दोघांमध्ये) तो पहिलाच भिक्खू मला पूज्यतर आणि प्रशंसनीयतर आहे. कारण काय? भिक्खूंनी, तसे करणे चिरकालपर्यंत अलोभ, सन्तोष, तप, सुगमता आणि उद्योगपरायणतेच्यासाठी त्या भिक्खूला उपयोगी होईल. म्हणून भिक्खूंनी! माझे धर्मदायाद व्हा, आमिषदायाद होऊ नका. तुमच्यावर माझी अनुकम्पा आहे...*

भगवान असे म्हणाले. असे म्हणून सुगत (=बुद्ध) आसनावरून उठून विहाराच्या आत गेले.

तेव्हा, भगवान गेल्यानंतर थोड्याच वेळाने आयुष्मान सारिपुत्तांनी भिक्खूंना संबोधित केले.

‘आयुष्मानांनो! भिक्खूंनी!’ ‘आयुष्मान’ असे म्हणून त्या भिक्खूंनी आयुष्मान सारिपुत्तांना उत्तर दिले.

आयुष्मान सारिपुत्त म्हणाले, ‘आयुष्मानांनो! कोणत्या कारणांनी गुरु एकान्तवासात राहतो आणि शिष्य त्याचे अनुकरण करतात?’

भिक्खू म्हणाले, ‘आयुष्मान! आपणापासून धर्म श्रवण करण्यासाठी आम्ही खूप लांबून सुद्धा येथे एकत्र येत असतो. आयुष्मान सारिपुत्तच ह्या भाषणाचा अर्थ सांगतील तर बरे होईल.’

‘तर आयुष्मानांनो! ऐका आणि नीट लक्षात ठेवा.’

‘ठीक आयुष्मान,’ असे म्हणून भिक्खूंनी सारिपुत्तांना उत्तर दिले.

आयुष्मान सारिपुत्त म्हणाले, ‘आयुष्मानांनो! गुरु एकान्तवासात राहतो पण शिष्य त्याचे अनुकरण करीत नाहीत. कारण ज्या गोष्टीचा त्याग करा असे गुरूने सांगितलेले असते, त्या गोष्टी शिष्य सोडीत नाहीत; अनेक वस्तूंचा संचय करण्यासाठी ते खूपच उत्सुक असतात; ते निरुत्साही असतात, खूप आळशी होतात आणि एकान्तवासाचे जू झुगारून देतात. अशा रीतीने तीन कारणांनी वृद्ध भिक्खू (स्थविर) निन्दापात्र होतात. १) स्वतःच्या गुरूचे एकान्तवासाचे अनुकरण करीत नाहीत हे एक त्यांच्या निन्देचे कारण आहे. २) ज्या गोष्टींना सोडण्याचे गुरूने सांगितलेले असते त्या गोष्टींना ते सोडत नाहीत हे त्यांच्या निन्देचे दुसरे कारण आहे. आणि ३) संचय करण्यात उत्सुक असून ते निरुत्साही, आळशी बनतात आणि एकान्तवासाचे जू झुगारून देतात. हे त्यांच्या निन्देचे तिसरे कारण आहे.

‘आयुष्मान, ह्या तीन कारणांनी स्थविर भिक्खू निन्दनीय होतात. आयुष्मानांनो, तीन कारणांनी मध्यमवयस्क भिक्खू निन्दापात्र होतात...’* तरुण भिक्खू निन्दापात्र होतात...’

या कारणांनी आयुष्मानांनो, गुरुपासून वेगळे होऊन शिष्य त्याचे अनुकरण करीत नाहीत.

‘आयुष्मानांनो! गुरु एकान्तवासात असता शिष्य त्याचे कोणत्या कारणांनी अनुकरण करतात? ज्या गोष्टींना गुरूने सोडण्यास सांगितले आहे त्यांना ते सोडतात, वस्तूंचा संचय करीत नाहीत, ते उत्साही असतात, आळशी नसतात आणि एकान्तचिन्तनासाठी उत्सुक असतात. अशा रीतीने आयुष्मानांनो, तीन कारणांनी स्थविर भिक्खू प्रशंसनीय होतात. १) ते गुरूचे अनुकरण करतात हे एक त्यांच्या प्रशंसनेचे कारण आहे. २) ज्या गोष्टींना सोडण्याचे गुरूने सांगितले आहे त्या गोष्टींना ते सोडतात हे त्यांच्या प्रशंसनेचे दुसरे कारण आहे. आणि ३) ते वस्तूंचा संचय करीत नाहीत. उत्साही, आळसरहित आणि एकान्तवास करण्यात उत्साही हे त्यांच्या प्रशंसनेचे तिसरे कारण आहे. आयुष्मान, ह्या तीन कारणांनी स्थविर भिक्खू प्रशंसनीय होतात. आयुष्मानांनो, तीन कारणांनी मध्यमवयस्क भिक्खू प्रशंसनीय होतात... *२... *... तरुण भिक्खू प्रशंसनीय होतात... *

‘आयुष्मानांनो! लोभ वाईट आहे. द्वेष वाईट आहे. लोभ आणि द्वेषाचा विनाश करण्यासाठी डोळे देणारी, ज्ञान देणारी मध्यमा प्रतिपदा आहे. तिच्यामुळे ज्ञान, शांती, अभिज्ञा (दिव्यज्ञान), संबोधी (परमज्ञान) आणि निर्वाणाचा लाभ मिळतो. ती डोळे देणारी, ज्ञान देणारी, मध्यमा प्रतिपदा (मध्यममार्ग) म्हणजे काय? मध्यमा प्रतिपदा म्हणजेच आर्य अष्टांगिक मार्ग-जसे की-सम्यक् दृष्टी, सम्यक् संकल्प, सम्यक् वाचा, सम्यक् कर्मान्त. सम्यक् आजीव, सम्यक् व्यायाम, सम्यक् स्मृती आणि सम्यक् समाधी की जिच्यामुळे ज्ञान, शांती, अभिज्ञा, संबोधी आणि निर्वाणाचा लाभ मिळतो.

आयुष्मानांनो, क्रोध... ३* उपानाह (वैर करण्याची बुद्धी) ... ३* अनादरबुद्धी ... ३* अयोग्य स्पर्धा ... ३* ईर्ष्या... ३* मात्सर्य... ३* माया (मायाजाल पसरविणे)... ३* शठत्व... ३* कठोरता... ३* जडता... ३* हिंसा... ३* मान (गर्व)... ३* मद... ३* प्रमाद... ३* वाईट गोष्ट आहे. त्यांच्या विनाशासाठी डोळे देणारी, ज्ञान देणारी मध्यमा प्रतिपदा आहे... ३*

आयुष्मान सारिपुत्त असे म्हणाले. संतुष्ट होऊन त्या भिक्खूंनी आयुष्मान सारिपुत्रांच्या भाषणाचे अभिनंदन केले.

ॐ

१) वरीलप्रमाणेच

२) स्थविर भिक्खूप्रमाणेच वाचावे

३) लोभ आणि द्वेषाप्रमाणेच वाचावे.